

Janez Jalen | Na svojem

Sonce je zlato obrobljalo svetle oblake, se skrivalo zánje in spet pogledovalo izza njih, sipalo na široko skozi ozka okna na nebesu zdaj navzgor pa spet navzdol pramene žarkov, obsevalo v prečudno prelivajočih se barvah zemljo pod sabo, kakor bi hotelo razkazati vso lepoto svoje svetlobe, preden zaide za oddaljene grebene razdrapane Škrlatice. Po polju so valovila žita, zelenela sta krompir in turščica in rdele so planjave detelje. V razcvetelih travah so pošumevale čebele in že obletavale tudi lipo, kakor bi kar ne mogle dočakati, kdaj se razpusti.

V Rebri pod Pečmi so pozvanjale rdečelisaste krave. Poleg njih so se učila pasti spomladanska teleta. Okrog kobil pa so tekala žrebeta.

Na nizki skali vrh hribca pod melmi je sedel Matija Dovžan. Rahel veter se je poigral z njegovimi sivečimi in na temenu že kaj redkimi lasmi. V strmo odsekani skali nad njim, v Skokvo, se je rezko oglašala postovka. Odkar pomni, gnezdi v nepristopni votlini visoko pod vrhom. Tudi če so postovke kako leto v zvoniku spodaj v vasi umanjale, v Skoku niso. Mirnejšega kraja si niso mogle izbrati.

V gabrih niže spodaj je zagrulil golob. V smrekah na strani proti Svetemu Petru nad Begunjami pa je žvižgal drozd: »Kje s' pa biv? Kje s' pa biv?«

Matija je razumel neutrudnega pevca, kadar ga je bil, otroka, učil poslušati ptiče oče. Nasmehnil se je in odgovoril: »Sem šu na pecirk.«

»Presnet! Presnet!« se je kakor začudil drozd. Matija pa je potegnil iz žepa prepognjeno polo papirja, jo razgrnil, si popravil naočnike in še enkrat pogledal podpise in žige gosposke. Še nikoli v svojem življenju ni bil nobenih črk tako vesel. Pa je že prenekatero sam napisal. Matija Dovžan je držal v roki kupno pogodbo, ki mu je potrjevala, da je svet, na katerem sedi, bil od njega kupljen in plačan in v zemljiški knjigi prepisan na njegovo ime. Zadovoljen se je nasmehnil, si z roko pogladil zjutraj na sveže obriti obraz, se za spoznanje pridvignil, spet trdo sedel na skalo in glasno pribil: »Na svojem sedim.«

Kdo bi si bil kdaj mislil!

Matija se je prav natančno spomnil, kdaj je prvič počival na skali vrh hribca pod Skokom. Še v domačo šolo je hodil. Na debelo se je bilo nakadilo črnih saj v dimnik in je bilo nevarno, da se užgo. Omesti jih je bilo treba. Pa je prav njega poslal oče v Reber po smrekov trš, mu zabičal, naj ne oškrbi sekirice ob kamenje in naj pazi, da se ne useka. Dandanes je za ometanje pripravnih tršev koj za plotom dovolj, takrat je pa komaj pod Pečmi dobil dovolj velikega. Kozo si videl s polja, če se je pasla na hribcu pod Skokom. Sedaj pa rastejo tam naokrog smreke, ki bi dale še po dva hloda za na žago.

Z odsekanim tršem pred sabo na tleh in z neoškrbljeno sekirico v roki je gledal šolar Matija polja in vasi pod sabo, bele ceste in lesketajoče se Blejsko jezero. Bohinjskim in Dolinskim goram se pa kar načuditi ni mogel. Poznal je po imenu samo šele ostru Babji zob in

skalni Triglav. In si je prav po otroško zaželel, da bi mogel kdaj imeti na hribcu pod Skokom malo kočico, nič večjo, samo da bi mogel leči vanjo in si zakuriti za ped visok ogenj. Izpred nje bi se razgledoval po gorah in po poljih in za Savo navzdol prav do Ljubljane.

Kasneje, ko je pasel živino, je rad gnal pod Skok. Pa tam naokrog ni bilo niti dovolj velikih vej, da bi si napravil pastirsko zavetje proti dežju.

Svet pod melmi se je od leta do leta bolj zaraščal. Matija se je pa bližal maturi. Še vedno je rad pasel. Vejevja je bilo dovolj. Da bi si pa sedaj postavil kočico iz vej ali lubja? Nak! Bi se mu vsi smejali in ga imeli za otročjega, če ne celo za malo prismuknjeneega.

Zahajajoče sonce je zlato obrodilo grebene gorá. Ni ga bilo skoraj vrha, na katerem bi v teku let Matija Dovžan še ne bil stal. Kolikokrat je bil pa že na vrhu Triglava, se mu ni zdelo več vredno šteti. Preplezaval je stene in videl dokaj divje lepote. Marsikje si je zaželel postaviti kočico. Izbral si je že celo na samotnem Višku nad Peričnikom prostor. Pa kaj, ko se je moral le tesno prerivati skozi življenje! Hvala Bogu! Drugače bi se bil kar gotovo že zaletel, si drugod zgradil kočico in bi se je sedaj na hribcu pod Skokom kar gotovo več ne želel. Je že tako, da se človek v svoje rad preveč zaveruje. No, saj svet pod Pečmi nikomur ni bil naprodaj, dokler je bil srenjski in ni bil še razdeljen. Prav on je bil tisti, ki je proti volji večine dosegel pri oblasteh, da srenja odraščujočega lesa v Rebri ni smela posekati.

Mladi gozd je rodil željo po delitvi. Spet je bil Matija tisti, ki je odbijal, kar je mogel, pa ni uspel. Še zameril se je marsikom. Srenji je hotel obakrat dobro. Sam proti sebi je pa delal kakor zanalasč.

Pa kako se na svetu vse čudno presuče. To kamenje, ki si ga je bil Matija zaželel kot otrok, o katerem pa dolga leta niti sanjati ni upal več, je sedaj njegovo. Za vsakogar je lepo to zatišje, zanj je pa najlepši košček sveta na vesoljni zemlji. Dobil ga ni toliko za kupnino kakor za priznanje, da bi rodna vas pod njim brez njegovega prizadevanja ne imela kar najbolj vzornega vodovoda,

Na marsikateri skali v domačih in tujih gorah je že počival Matija Dovžan, pa še prav nikoli in nikjer se ni počutil tako nedopovedljivo dobro kakor tisti večer na hribcu pod Skokom. Okušal je, kaj se pravi sedeti na svojem in prav na tistem kraju, kamor so se mu, odtrganemu od doma, vedno in vedno povračale misli.

Na svojem!

Mračilo se je. Matija je naglo nabral nekaj dračja in zakuril, zakuril — na svojem!

K zakasnelim pastirskim ognjem se radi pritihotapijo škratje, najrajši nagajivi možic Čatež, v zelenih hlačkah in rdeči kapi. Siveči Matija se ga ni več bal. Spomnil se je pa, kako se je hudobec skušal vrniti v nebesa.

V davnih časih je bilo. Na svetu so gospodarile kuga, lakota in vojska, tri strašne sestre. Kakor cepajo muhe v jeseni, so mrli ljudje. Trumoma so prihajali pred nebeške duri. Sveti Peter že ni zmogel več

pretehtavati vsake izmučene duše posebej, pa se mu je v gneči zmuznil v nebesa tudi sam hudič. Vrgel je klobuk na tla in sedel nanj. Po nebesih je zasmrdelo in sveti Peter je kaj kmalu izvohal hudobca. Pokazal mu je s koščnim prstom vrata in ga nahrulil:

»Pri priči se mi poberi ven!«

»Ne grem,« se je upal rogati.

»Kako da ne?«

»Na svojem sedim.« Vrag je pridvignil čopasti rep in pocencal z zadnjo oblatjo po zmečkanem klobuku. Sveti Peter je kar osupnil. Zmajal je s plešasto glavo in zamrmral: »Na svojem sedi. Res je. Hm —!« Ni si vedel svéta. Boga samega pa ni utegnil pohiteti povpraševat.

Pa se je primerilo, da se je prav takrat za hrbtom nebeškega vratarja prismukal v nebesa postaren možak. V življenju se je pehal samo za to, da bi druge imel v pestéh — in seveda — sam udobno in gosposko živel. Nazadnje je zabredel tako nizko, da ni videl okrog sebe ne ropov, požigov in ne umorov. Neutegoma je tudi njega pograbila smrt. V vsesplošni zmedi se mu je posrečilo za hip pogledati v nebesa. Sveti Peter ga ni spazil, hudič ga je pa. Zagabilo se mu je. Planil je pokoncu in zarjovel: »Ne! Ta ne bo v nebesih. Ta je moj.«

Bolj naglo kakor misel je satan pograbil vtihotapljenca in strmoglavil z njim vred v peklenko brezno. Sveti Peter je pa brž kar z bosonogo brcnil čez nebeški prag še hudičev klobuk in kaj dobro se mu je zdelo, da se je na en mah znebil vseh treh: hudobca, napuhneža in še smrdljivega hudičevega klobuka na vrh.

Posiveli Matija Dovžan se je spomnil svoje rajne matere, ki mu je povedala povest o hudičevem klobuku. Spet je sedel na skalo in glasno spregovoril:

»Na svojem sedim. Od pekla do neba je ta kamnita zemlja moja. Moja!«

Odzvonilo je Marije in ogenj je počasi ugasnil. Matija je položil na pepel dvoje palic v podobi križa, da ob črnem kolobarju ponoči ne bo mogel hudič uganjati svojih hudobij.

Na hribu pod Skokom stoji sedaj kočja. Ni še povsem dodelana. Pa Matija Dovžan je že kuril v njej in tudi naspal se je že pod njeno streho. Že več kot dve leti pa do nje ne more. Niti zdaleč ves ta čas ni videl grebenastih Peči in odsekane Skokove skale v njih.

»Če ni, pa ni,« se udaja v trde čase Matija Dovžan čez dan. Pod večer pa, kadar sonce zahaja in sedi pred tujo kočjo, ga obide žalost, ko ne more na svoje. Dokaj trdneje kakor takrat hudič v nebesih, ki je samo s svojim smrdljivim klobukom spravil samega svetega Petra v zadrego, bi Matija Dovžan sedel —

— na svojem.